

πολιτισμός

Αναδιφώντας το χθες (349)

Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής Φάλκονας: Τα 45 βιβλιαράκια που άφησαν εποχή (3)

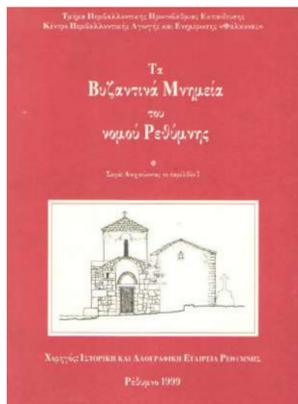

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

προϊσταμένη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όνομα και μη χωρίο, νη-παιγωγό στο επάγγελμα, η οποία σε αίτησή μου για τι προσέφερα στην περιβαλλοντική εκπαίδευση στα πέντε χρόνια που της αφιερώθηκα μου απάντησε εγγράφως ότι στο αρχείο της δεν φαίνεται η οποιαδήποτε προσφορά. Κι όταν τη ρώτησα, μεταξύ άλλων, τι είναι ο «Φάλκονας» και τι οι εκδόσεις του, αν όχι προσφορά, μου είχε απαντήσει ότι δεν τα θεωρεί ως τέτοια. Ας είναι καλά εκεί που βρίσκεται κι ας είναι καλά κι οι φίλοι και συνάδελφοι που με συμβούλεψαν τότε να μην καταφύγω στα διοικητικά δικαστήρια και ταλαιπωρούμαι μ' έναν άνθρωπο που θα έπρεπε να μου είναι αδιάφορος.

Συνεχίζω και σήμερα την παρουσίαση των εκδόσεων που πραγματοποιήσαμε με το Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής και Ενήμερωσης «Φάλκονας». Όπως και την περασμένη Παρασκευή, αφιερώνω τις «Αναδιφώσεις» σε μια παλιότερη

Κρητική Αναγέννηση και τη βυζαντινή κληρονομιά του Ρεθύμνου. Ακολουθούσε αναλυτικός πίνακας με περισσότερα από 250 βυζαντινά μνημεία και παρουσίαση των μοναστηριών και των μουσείων με βυζαντινά ενθυμιάματα. Στο τέλος της έκδοσης υπήρχε ενδεικτική βιβλιογραφία. Χορηγός στάθηκε η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνης.

Χάρης Στρατιδάκης, Τα βυζαντινά μνημεία του νομού Ρεθύμνης, σσ. 24+4, Ρέθυμνο 1999.

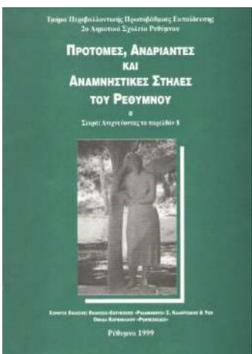
Η έκδοση αναφερόταν στα βυζαντινά μνημεία του νομού Ρεθύμνης. Ως βυζαντινά θεωρούνται τα μνημεία εκείνα που εκτείνονται χρονικά από τον 4ο ως και τον 17ο αιώνα, οπότε η Κρήτη έπεσε στα χέρια των Οθωμανών. Το γεγονός ότι η πρωτεύουσα της βυζαντινής αυτοκρατορίας είχε καταληφθεί ήδη από το 1453 αλλά και η ίδια η Κρήτη είχε πέσει στα χέρια των Βενετών περισσότερα από 200 χρόνια νωρίτερα, δεν την εμπόδιζε να συνεχίσει τις βυζαντινές παραδόσεις και, τελικά, να παράγει το θαύμα της Κρητικής Αναγέννησης. Η έκδοση περιλάμβανε ιστορικό διάγραμμα, στοιχεία για τους ανθρώπους του βυζαντινού Ρεθύμνου και κεφάλαια για την εκκλησιαστική αρχιτεκτονική, τις βυζαντινές τοιχογραφίες, τις εκκλησίες της πόλης του Ρεθύμνου, την

γκεντρικά κεφάλαια για την χωροθέτηση των σχολείων, την χρονολόγησή τους και τις μέχρι τότε προσπάθειες αξιοποίησης. Χορηγοί της έκδοσης ήταν ο Σύλλογος Δασκάλων και Νηπιαγωγών νομού Ρεθύμνης και ο Δικηγορικός Σύλλογος Ρεθύμνης.

Χάρης Στρατιδάκης, Απέσβετο και λάλον ύδωρ - Τα 130 κλειστά σχολεία του νομού Ρεθύμνης, σσ. 56+4, Ρέθυμνο 1999.

Η έκδοση αναφερόταν στο πρόβλημα της αναστολής λειτουργίας της πλειοψηφίας των δημοτικών σχολείων του νομού Ρεθύμνης, στην κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει οι εγκαταστάσεις τους και στις μελλοντικές χρήσεις τους. Στις 56 σελίδες του βιβλίου το κάθε ένα από τα κλειστά σχολεία παρουσιάζονταν με φωτογραφία του διδασκαστηρίου, το έτος ανέγερσης, τα έξοδα ανέγερσης (συνήθως από τους κατοίκους και την κοινότητα), την περιγραφή των εγκαταστάσεων και την ύπαρξη σχολικού κήπου και αυλίου χώρου. Το βιβλίο συμπλήρωναν συ-

Τάσος Κόλλιας και μαθητές, Προτομές, ανδριάντες και αναμνηστικές στήλες του Ρεθύμνου, σσ. 24+4, Ρέθυμνο 1999.

Η έκδοση αποτέλεσε γραπτή μορφή περιβαλλοντικού προγράμματος των μαθητών της Ε' τάξης του 2ου Δημοτικού Σχολείου Ρεθύμνου και του δασκάλου τους Τάσου Κόλλια. Οι μαθητές συγκέντρωναν πληροφορίες για τους γλύπτες, το είδος του μνημείου, το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένο και την ιστορία του. Συγκέντρωναν επίσης πληροφορίες για τους ίδιους τους τιμωμένους στις τριάντα προτομές, ανδριάντες και αναμνηστικές στήλες που εντόπισαν στους δρόμους και τις πλα-

τείες του Ρεθύμνου. Στο παράρτημα της έκδοσης παρέχονταν πληροφορίες για τη ζωή και το έργο των γλυπτών (μεταξύ των οποίων και ο Γιαννούλης Χαλεπάς), περισσότερα στοιχεία για τα υπαίθρια γλυπτά και γινόταν σύντομη αναφορά στα γλυπτά του νεκροταφείου. Χορηγοί της έκδοσης ήταν οι Εκδόσεις - Εκτυπώσεις «Ραδάμανθους» και η Ομάδα Καρναβαλιού «Ρεμπεσκέδες».

Χάρης Στρατιδάκης (επιμ.), Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στην Κρήτη (2), σσ. 64+4, Ρέθυμνο 1999.

Το βιβλίο αυτό είχε 64 σελίδες και αποτέλεσε τα Πρακτικά της Δεύτερης Παγκρήτιας Συνάντησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Η Συνάντηση πραγματοποιήθηκε το Σαββατοκύριακο 9 και 10 Μαΐου 1998 στο Κέντρο Νέων του δήμου Ρεθύμνης και στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής «Φάλκονας», αντίστοιχα. Περιλάμβανε τις 24 εισηγήσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια των εργασιών. Οι εισηγήσεις αναφέρονταν σε εκπαιδευτικά προγράμματα, περιβαλλοντικά, αρχαιολογικά,

ιστορικά, λαογραφικά και μουσειολογικά και έγιναν από εκπαιδευτικούς, ιστορικούς, αρχαιολόγους, μουσειολόγους, φυσιογνώστες και παραδοσιακούς τεχνίτες. Χορηγός της έκδοσης ήταν το Κέντρο Νέων του δήμου Ρεθύμνης.

Θωμάς Κρεβετζάκης - Χάρης Στρατιδάκης, Δεν άνθησαν ματαίως, ηλεκτρονική έκδοση, Ρέθυμνο 1999.

Η έκδοση αυτή ήταν ηλεκτρονική με μορφή Photo-CD. Περιείχε τις ηλεκτρονικά καταγεγραμμένες εικόνες 133 κλειστών Δημοτικών Σχολείων του νομού Ρεθύμνης. Το

Photo-CD αποτελούσε παράρτημα του βιβλίου «Απέσβετο και λάλον ύδωρ» και παρουσιάστηκε σε εκδήλωση για τα κλειστά σχολεία τον Μάιο του 1999 στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής «Φάλκονας». Σ' αυτήν οι δημιουργοί του ψηφιακού δίσκου είχαν κάνει συγκεκριμένες προτάσεις για την αξιοποίηση των διδασκαστηρίων και για τη διατήρηση στο καθένα μιας μουσειακής γωνιάς, με την ιστορία του σχολείου και του οικισμού που το φιλοξένησε.

Νίκος Γαβαλάς και μαθητές, Έσμιξεν ο βασιλικός, ο δίχταμος κι ο δυόσμος - 12 αυτοφυή αρωματικά φυτά της Κρήτης, σσ. 32+4, Ρέθυμνο 1999.

Η έκδοση αναφερόταν σε δώδεκα αυτοφυή αρωματικά φυτά της Κρήτης. Περιλάμβανε την ομότιμη περιβαλλοντική εργασία των μαθητών της Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου Αργυρούπολης των σχολικών ετών 1997-98 και 1998-99. Ο δάσκαλος της τάξης Νίκος Γαβαλάς και οι 23 μαθητές του μελέτησαν εξονυχιστικά τον αλάδανο, το δεντρολίβανο, τη δάφνη, τον δίκταμο, τον δυόσμο, τη θρύμψη, το θυμάρι, τη μαλοτίρα, τη μαντζουράνα, τη ρίγανη, τη φασκομηλιά και το χαμόμηλο. Συγκέντρωναν πρωτότυπη στοιχεία για τα δημόσια ονόματα, τις ιστορικές αναφορές, τις ποικίλες χρήσεις, τη συλλογή, την οικονομική σημασία, τη λαογραφία και τις ξεχασμένες συνταγές των δώδεκα βοτάνων.

Δεν παρέλειψαν την περιγραφή των βοτάνων και την παράθεση βιβλιογραφίας, ενώ οι έρευνές τους περιέλαβαν τα χωριά Αργυρούπολη, Αλώνες, Αρολιθί, Βελονάδο, Βιλλανδρέδο και Ρουμπιάδο. Η εργασία και το βιβλίο παρουσιάστηκαν τον Ιούνιο του 1999 σε εκδήλωση στο Δημοτικό Σχολείο της Αργυρούπολης. Χορηγός της έκδοσης ήταν ο δήμος Λαππαίων.

Nobel Armand-Χάρης Στρατιδάκης, Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τις καμπάνες, τα σιγανίρα και τα κουδούνια, σσ. 20+4, Ρέθυμνο 1999.

Η έκδοση αποτελούσε έντυπο συνοδευτικό υλικό για το ομώνυμο πρόγραμμα που πραγματοποιούσε ο «Φάλκονας» σε συνεργασία με τον υπεύθυνο του προγράμματος Raphael - Eugocampara Νομπέλ Αρμάν σε δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία. Το πρόγραμμα αυτό είχε ως σκοπό του να ευαισθητοποιήσει τις νέες γενιές για τα σημαντικά αυτά στοιχεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και, κατά δεύτερο λόγο, να καταγράψει μέσω των μαθητών και των γονέων τους την τότε πραγματικότητα (παλιές καμπάνες, καμπαναριά, παραδόσεις, λαϊκά

δρώμενα με κουδούνια κλπ.). Το συνολικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα περιλάμβανε «μουσειοβόλτα», με σειρά διαφανειών για προβολή, βιντεοκασέτα, κασέτα αναγνώρισης ήχων, σχετικά ηχητικά αντικείμενα, μουσικά παιχνίδια και προτάσεις δραστηριότητας.

Κατερίνα Κατσιμάνη-Χάρης Στρατιδάκης, Στο φαρμακείο της φύσης - Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τα κρητικά βότανα, σσ. 20+4, Ρέθυμνο 1999.

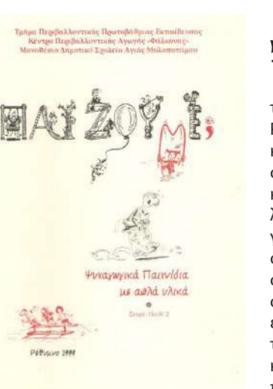
Η έκδοση αποτελούσε συνοδευτικό υλικό για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που διεξήγαγε η Ομάδα Κηπουρικής του Β' Κέντρου Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων Ρεθύμνου και ο «Φάλκονας» σε παιδιά δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγείων για τα κρητικά βότανα. Περιλάμβανε το παραδοσιακό ποίημα «σαρανταβότανο» ή «σαρανταμύρι» της Κρήτης, οδηγίες για την συλλογή, αποξήρανση και διατήρηση των αρωματικών φυτών, οδηγίες για παρασκευή βρασταριών, για απόσταξη αιθέριων ελαίων, για καλλιέργεια βοτάνων και για

χρήσεις μαγειρικές, ζαχαροπλαστικές, συντήρησης, διακόσμησης και παρασκευής αναψυκτικών. Η έκδοση περιλάμβανε ακόμη κείμενα με αναφορές των βοτάνων στην ελληνική μυθολογία και στην κρητική λαογραφία και πρόταση για οικολογικό οικιακό φαρμακείο με είκοσι κρητικά βότανα.

Γιάννης Φλωρής και μαθητές, Το φυσικό και ιστορικό περιβάλλον των χωριών Βρύσες και Καρδάκι Αμαρίου και το ερηπιωμένο χωριό Σμιλές, σσ. 20+4, Ρέθυμνο 1999.

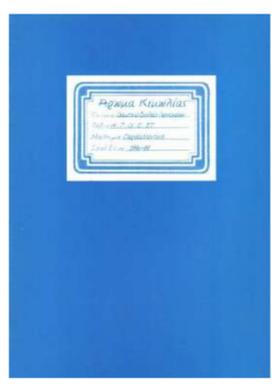
Η έκδοση περιλάμβανε την ομώνυμη εργασία του Μονοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Βρυσών με τους 14 μαθητές του και τον δάσκαλο Γιάννη Φλωρή. Εξέταζε το φυσικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής, τις ιδιαιτερότητες του ορεινού οικοσυστήματος του Κέντρου, στοιχεία για το ιστορικό περιβάλλον των τριών χωριών, καταγραφή των πηγών νερού, των τοπωνυμίων, των εκκλησιών, των σπηλαίων, των θρύλων και παραδόσεων και των τραγουδιών που τα αφορούσαν. Από την έκδοση δεν μπορούσε να λείπει η ιστορία του σχολείου και οι προοπτικές του, σύντομη αναφορά στο διασημότερο τέκνο των Βρυσών, τον Εμμανουήλ Βυβιλιάκη, έμμετρη ανέκδοτη αφήγηση για την καταστροφή των χωριών του Κέντρου και η απαραίτητη βιβλιογραφία. Το μικρό αυτό βιβλίο παρουσιάστηκε τον Ιούνιο του 1999 σε εκδήλωση του Δημοτικού Σχολείου Βρυσών.

Σταυρούλα Κουμμεντακάκου, Παίζουμε; Ψυχαγωγικά παιχνίδια με απλά υλικά, σσ. 24+4, Ρέθυμνο 1999.

Η έκδοση αποτελούσε μια πρόταση των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου Αγιάς και της δασκάλας του Ρούλας Κουμμεντακάκου για τη μετατροπή των τυπικών σχολικών εκδηλώσεων σε πραγματικές γιορτές, στις οποίες όλοι, ανεξαρτήτως ηλικίας, να χαίρονται και στις οποίες να μην υπάρχει ο διαχωρισμός ομιλητή και παθητικού ακροατή. Περιλάμβανε παιχνίδια γνωριμίας (Τα ονόματά μας σε κύκλο, Προσωπικές συνήθειες, Μια θέση λιγότερη), παιχνίδια εμπιστοσύνης (Τρενάκι, Ταλάντωση, Ελεύθερη πτώση, Αλυσίδα, Τυφλόμυγα, Μάντεψε ποιος είμαι, περίπατος, εμπιστευτική βόλτα), παιχνίδια αισθήσεων (Βρίσκει το δέντρο, Η γέφυρα των στεναγμών, Ο λαγός και ο κυνηγός, Παρατηρητικότητα, Αλευρομαχίες κ.λπ.), παιχνίδια συγχρονισμού (Σαρανταποδαρούσα, Ρα-

διενέργεια), παιχνίδια συνεργασίας και άμιλλας και παιχνίδια εσωτερικού χώρου. Η έκδοση έκλεινε με προτεινόμενη βιβλιογραφία. Παρουσιάστηκε στον χώρο του σχολείου το φθινόπωρο του 1999.

Κωστής Γονιδάκης και μαθητές, Αρωμα Κισμωλίας, σσ. 24+4, Ρέθυμνο 2000.

Η έκδοση αποτέλεσε το κύκνειο άσμα του Δημοτικού Σχολείου Λευκογείας, το οποίο από το σχολικό έτος 1999-2000 μπήκε σε αναστολή λειτουργίας και αργότερα έκλεισε και τυπικά. Οι 19 φωτογραφίες αποτύπωναν τη σχολική ατμόσφαιρα σε ώρες διδασκαλίας, διαλειμμάτων, σχολικών γιορτών, εκδρομών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων. Όλες οι φωτογραφίες συνοδεύονταν με σχετικά αποσπάσματα σχολικών βιβλίων των ετών 1936 και εξής. Η έκδοση περιλάμβανε

εισαγωγικό κείμενο για τις ιδιαιτερότητες των βιβλίων και τις δυσκολίες λειτουργίας τους και ήταν αφιερωμένη στον ανώνυμο δάσκαλο του επαρχιακού σχολείου και στα «παιδιά του άλλου Θεού».

Το ημερολόγιο των χωριών Πάνα και Κάτω Μαλάκι

Έχω αναφερθεί κι άλλοτε για την αξία των ημερολογίων που εκδίδουν οι τοπικοί φορείς και για το ότι αποτελούν αναντικατάστατη πηγή πληροφοριών. Ευτυχώς κάποιοι σύλλογοι επιμένουν στην έκδοσή τους κάθε χρόνο, παρ' ότι η διαδικασία της είναι χρονοβόρα και κοπιώδης αλλά και συχνά δεν ισοφαιρείται τα έξοδα. Χάρη λοιπόν που ένας σύλλογος όχι πολύ γνωστός, εκείνος των Μαλακίων στο δυτικό Ρέθυμνο, με το όνομα «Η Μεταμόρφωση» κυκλοφόρησε για το 2025 ένα όμορφο και πρωτότυπο ημερολόγιο. Το θέμα του είναι τα πουλιά που απαντώνται στα χωριά αυτά, φωτογραφισμένα εξαιρετικά από τον Μανόλη Δενδάκη. Μπράβο του, μπράβο και στον σύλλογο που εκτίμησε την προσπάθειά του και ευχαριστίες στον παλιό πρόεδρο Μάρκο Βαγιωνάκη που μου το προμήθευσε.

Το ημερολόγιο του Συλλόγου Μικρασιατών

Ετήσιο ημερολόγιο θέτει σε κυκλοφορία σταθερά κι ο Σύλλογος Ρεθυμνίων Μικρασιατών. Φέτος το τιτλοφορεί «Ενθυμιάματα», διευκρινίζοντας ότι περιλαμβάνει «Αντικείμενα από τις πατρίδες της Μικράς Ασίας που εκτίθενται στο Μουσείο του Συλλόγου». Σημειώνω μερικά από αυτά: Πιστοποιητικό γέννησης, εικόνα Παναγίας, μουκαλί ροδόδεντρο, μαχαιροπήρουνα, ποτήρια, στολή Έλληνα ταγματάρχη που πολέμησε στη Μικρασία, ρολόγια τσέπης, ενδεικτικό Δημοτικού Σχολείου Νέας Φώκαιας, σαντούρι, γιορτινή φορεσιά Νέας Φώκαιας, θρησκευτικό κέντημα, Καινή Διαθήκη στα караμανλιδικά και πολλά ακόμα άλλα. Εύγε στους Ρεθεμνιώτες απόγονους Μικρασιατών που ξέρουν να τιμούν την ιστορία και τον πολιτισμό τους!

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ. Παιδαγωγικής-Ιστορικής Ερευνητής-Συγγραφέας, strharis@yahoo.gr, 2831055031

Η ακολουθία άρθρων «Αναδιφώντας το χθες» είναι αναρτημένη στο <https://rethnea.gr/author/xarhs-stratidakhs/>, ενώ τα περισσότερα από τα βιβλία του είναι δωρεάν προσβάσιμα στο <https://civisrethymnensisuniversalis.blogspot.com/>